

Noorderlicht

Stichting Fotografie Noorderlicht (hierna: Noorderlicht) is een presentatie-instelling, gevestigd in Groningen. Noorderlicht brengt 'vanuit engagement en hartstocht een (inter)nationaal publiek in contact met maatschappelijk relevante fotografie'. De instelling wil kritische en prikkelende verhalen verbeelden over de samenleving overal ter wereld, nieuwe ontwikkelingen signaleren en de relevantie aantonen van de fotografie en de beeldcultuur in de eenentwintigste eeuw. Noorderlicht organiseert tentoonstellingen, waaronder de jaarlijkse Manifestatie Noorderlicht die internationaal bekendheid geniet, en door het jaar heen exposities in eigen huis. Daarnaast geeft hij foto-opdrachten en ontplooit activiteiten op het gebied van educatie en talentontwikkeling. Noorderlicht is diep ingebed in de drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe, waar de instelling brede steun ondervindt van politieke en maatschappelijke partners. De exposities van Noorderlicht reizen geregeld door naar buitenlandse of regionale podia.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Fotografie Noorderlicht geen subsidie toe te kennen.

Noorderlicht vroeg reeds subsidie aan in het kader van de Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020. De raad adviseerde hierover in zijn advies van 19 mei 2016 negatief omdat Noorderlicht volgens hem geen vernieuwende rol meer bekleedt in de fotografie.

De nieuwe aanvraag die Noorderlicht indient in het kader van de Subsidieregeling aanvullende aanvraagronde culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020 wijkt enigszins af van de vorige, maar de raad constateert dat het vooral aanpassingen in formuleringen en nuances betreft. Zo trekt Noorderlicht iets meer ruimte uit om zijn innovatieve karakter toe te lichten, reagerend op de eerdere kritiek van de raad.

De raad ziet in het aangepaste plan echter geen overtuigender visie op de vernieuwing binnen de fotografie en de rol die Noorderlicht voor zichzelf ziet als presentatie-instelling in Nederland. Hij meent dat de focus van Noorderlicht op verhalende fotografie weliswaar een breed publiek aantrekt, maar niet leidt tot onverwachte experimenten of tot vernieuwing in de fotografie. Een bijdrage aan innovatie acht de raad voor presentatie-instellingen in de BIS van wezenlijk belang. Ook vindt de raad de drie gepresenteerde inhoudelijke concepten nog altijd te algemeen, te weinig prikkelend en te weinig uitgewerkt.

De raad oordeelt positief over de jaarlijkse Manifestatie Noorderlicht en de (inter)nationale successen die Noorderlicht hiermee boekt. Het educatieve aanbod is goed op orde en aansprekend. Ook heeft de raad waardering voor de rol die Noorderlicht op zich neemt in Groningen en de drie noordelijke provincies. De landelijke profilering van Noorderlicht vindt hij te zwak.

Noorderlicht bereikt een groot en trouw publiek en presenteert aansprekende marketingplannen om het publiek te vergroten. Noorderlicht haalt voldoende eigen inkomsten en toont zich een goed ondernemer. Ze werkt aan een nieuw bestuurs- en

€ 0

geadviseerd
subsidiebedrag

€ 360.000

gevraagd
subsidiebedrag

De aanvraag is gebaseerd op artikel 3.49 van de Regeling aanvullende aanvraagronde culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020.

directiereglement.

Zeven instellingen dienden een aanvraag in voor een plek in de BIS als presentatie-instelling. Op basis van een vergelijking tussen de aanvragers adviseert de raad Noorderlicht niet te subsidiëren. Voor een integrale afweging tussen de aanvragers, zie de 'Inleiding Presentatie-instellingen, aanvullende aanvraagronde'.

Beoordeling

Kwaliteit

In zijn advies over Noorderlicht van 19 mei 2016 uitte de raad de kritiek dat Noorderlicht onvoldoende voldoet aan de criteria van vernieuwing en experiment die op grond van de regeling zijn vereist voor presentatie-instellingen. Ook miste de raad een reflectie van de instelling op haar positionering ten opzichte van andere fotografie-instellingen in Nederland. De nieuwe aanvraag die Noorderlicht indient laat weliswaar op een aantal punten een nadere uitwerking zien, maar deze is onvoldoende en verandert daardoor niet het oordeel van de raad. De raad meent dat Noorderlicht zich op grond van zijn plan de komende periode niet verder zal vernieuwen. Tevens meent hij dat Noorderlicht in zijn plan en in zijn activiteiten geen overtuigender visie presenteert op fotografie, presentatie en zijn rol als presentatie-instelling in Nederland.

Noorderlicht wijst in zijn plan op zijn vernieuwende karakter in het verleden, als eerste instelling die in de jaren negentig digitale fotografie toonde en cross-overs liet zien naar virtuele fotografie en naar video- en computerkunst. Met projecten als 'Data Rush' en 'Arena' zette de instelling naar eigen zeggen ook de afgelopen periode vernieuwing en experiment centraal, zowel in vorm als in creatieproces. Vanaf 2017 neemt de instelling het onderzoek naar het virtuele beeld en de virtuele wereld explicieter en structureler op in haar projecten.

De raad onderkent dat Noorderlicht met het programma 'Data Rush' een breed palet liet zien aan traditionele fotografie, amateurfotografie, *webbased art*, virtuele fotografie, conceptueel werk en *mixed media*. Andere programma's waren echter behoudender van aard. De focus op verhalende fotografie weet een breed publiek aan te spreken, maar leidt met de huidige aanpak niet tot onverwachte experimenten of tot vernieuwing binnen de fotografie. De vernieuwing die de raad in het kunstenveld waarneemt op het snijvlak van fotografie en beeldende kunst ziet hij niet terug bij Noorderlicht. De raad blijft daarom bij zijn constatering dat Noorderlicht niet meer de polemische voortrekker is die hij lange tijd was en dat de instelling niet langer de agenda van de fotografie in en buiten Nederland bepaalt.

Met betrekking tot zijn inhoudelijke plannen geeft Noorderlicht aan de komende vier jaar drie concepten centraal te stellen: de relatie tussen de mens en zijn natuurlijke omgeving, sociaaleconomische structuren en de relatie tussen kunst en wetenschap. De raad blijft bij zijn standpunt uit zijn vorige advies dat hij deze onderwerpen te algemeen en weinig prikkelend vindt, te meer omdat niet wordt toegelicht met welke fotografen en op welke manieren deze onderwerpen worden uitgewerkt. Ook maakt Noorderlicht niet duidelijk hoe eerder genoemd voornemen om het virtuele beeld en de virtuele wereld explicieter op te nemen in zijn projecten terugkeert in zijn benadering van deze drie inhoudelijke concepten. De raad had graag meer gelezen over de wijze waarop vernieuwing in de praktijk zal worden aangejaagd door de keuze van kunstenaars, de koppeling van inhoud en vorm of door nieuwe presentatiewijzen.

De raad oordeelt positief over de jaarlijkse Manifestatie Noorderlicht en de (inter)nationale successen die Noorderlicht hiermee boekt. De keuze om de manifestatie te koppelen aan Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 is volgens de raad een goede manier om de aandacht voor de manifestatie onder (internationale) pers, professionals en publiek nog te vergroten en ook binnen de regio extra aansluiting te vinden bij culturele

en maatschappelijke partners.

De raad heeft waardering voor de rol die Noorderlicht op zich neemt in Groningen en in de drie noordelijke provincies. De manier waarop Noorderlicht in zijn aanvraag zijn regionale functie uiteenzet, als culturele instelling met stevige banden met collega-organisaties, vindt de raad overtuigend.

De raad mist daarentegen een nadere uitwerking van de wijze waarop Noorderlicht zich de komende periode ook met nationale cultuurpartners zal verbinden. Hij meent dat het voor een instelling in de Basisinfrastructuur niet enkel van belang is regionale banden aan te knopen, maar zeker ook de blik gericht te houden op ontwikkelingen en collega's elders in het land.

Educatie en participatie

Met zijn educatieve aanbod richt Noorderlicht zich voornamelijk op middelbare scholieren, door ze uit te nodigen op de manifestatie of op een tentoonstelling in de galerie. Deze bezoeken gaan gepaard met kijkwijzers, leskaarten, workshops, gastlessen en rondleidingen. De raad waardeert deze activiteiten en merkt op dat Noorderlicht hiermee een groot bereik heeft. De raad oordeelt ook positief over de keuze om lespakketten te ontwikkelen voor en met het Groningse Noorderpoort College (vmbo).

Zoals reeds in het vorige advies gesteld, ziet de raad voor Noorderlicht nog extra mogelijkheden op het gebied van educatie door zich aan te sluiten bij het programma 'Cultuureducatie met kwaliteit'.

De raad oordeelt positief over de banden die Noorderlicht onderhoudt met fotografieopleidingen. Hetzelfde geldt voor de 'rurale projecten' die Noorderlicht de komende jaren zal organiseren in samenwerking met bewoners en maatschappelijke organisaties, die hierdoor nauw bij Noorderlicht worden betrokken.

De raad blijft verder bij zijn advies dat Noorderlicht zich meer zou kunnen inspannen om jongeren actief te laten participeren in zijn activiteiten; het genre fotografie leent zich daar bij uitstek voor.

Maatschappelijke waarde

Publieksbereik

Noorderlicht heeft goed voor ogen waar zijn (betalende) publiek vandaan komt en brengt dit geregeld in kaart door middel van onderzoeken. De helft van zijn bezoekers komt van buiten Groningen. Noorderlicht heeft een duurzaam publiek weten op te bouwen, met bezoekers die terugkomen voor herhaalbezoek.

Noorderlicht verwacht volgens zijn activiteitenplan een toename van de bezoekersaantallen met 5 procent, van 127.500 in 2017 tot 135.500 in 2020. In zijn prestatie-gegevens over 2013 – 2014 schaaft ze het aantal geschatte bezoekers aan presentaties in de openbare ruimte onder de gerealiseerde bezoekersaantallen; veel bezoekers kwamen in die periode af op de permanente tentoonstellingen in Forum Images en Martiniplaza (die de komende periode niet meer plaatsvinden). Hierdoor laten de beoogde bezoekersaantallen zich niet vergelijken met de behaalde aantallen uit de voorgaande periode; gemiddeld 433.000 per jaar in 2013 – 2014.

De publieksinkomsten laten tussen 2014 en 2017 een halvering zien, van bijna 151.000 euro in 2014 naar bijna 74.000 euro in 2017. Dit laat zich verklaren doordat Noorderlicht meer tentoonstellingen zal organiseren over een langere periode, op bestaande expositielocaties en in de openbare ruimte (waar geen of minder entreegelden geheven kunnen worden).

De manieren waarop Noorderlicht zijn marketingactiviteiten wil versterken vindt de raad vertrouwenwekkend. Noorderlicht richt zich de komende periode expliciet op studenten en vijftigplussers, twee doelgroepen die in de regio ruim vertegenwoordigd zijn. Hoewel Noorderlicht in de programmering veel niet-westerse fotografen toont, wordt niet duidelijk welke marketingstrategieën de instelling hanteert om publiek met een niet-Nederlandse of bi culturele achtergrond te trekken.

Ondernemerschap

Ondanks de bezuinigingen in de afgelopen periode heeft Noorderlicht zijn internationale en regionale positie weten te behouden, net als zijn bezoekersaantallen. Hiervoor spreekt de raad zijn waardering uit. De financiële positie van Noorderlicht is stabiel, ondanks een tekort in 2014.

Noorderlicht rekt voor de komende periode op een ruime verdubbeling van gemeentelijke subsidie en een grote toename van provinciale subsidies, waarvan de aanvraag niet duidelijk maakt of die reeds zijn toegezegd. Ook wordt een flinke stijging verwacht van bijdragen uit private middelen, die niet wordt onderbouwd. Opmerkelijk vindt de raad ook dat Noorderlicht aan OCW 360.000 euro subsidie aanvraagt, terwijl de minister voor de extra plek in de BIS een bedrag beschikbaar heeft gesteld van maximaal 225.000 euro per jaar. Omdat het weerstandsvermogen van Noorderlicht hoog is, komt de instelling niet direct in gevaar bij tegenvallende inkomsten. In dat geval zal Noorderlicht zich beperken tot die activiteiten waarvoor structurele financiering beschikbaar is.

Aan eigen inkomsten verwerfde Noorderlicht in 2013 nog 43 procent; in 2015 is dit nog 24 procent – een percentage dat ook voor 2017 wordt voorzien.

De raad vindt het een goede prestatie dat Noorderlicht met een klein aantal fte zo veel tentoonstellingen weet te realiseren. De komende periode wordt het aantal fte uitgebreid met 1,8, een toename van 40 procent (bij een gelijkblijvend aantal tentoonstellingen). Hiermee komt de organisatie weer op het niveau van voor 2013.

Noorderlicht organiseert veel activiteiten met een cultureel diverse component; er wordt gewerkt met een *associate curator* uit Indonesië en de instelling is bezig met een groot project in Ghana. De raad vindt echter dat daarnaast actiever kan worden gestuurd op de vertegenwoordiging van culturele diversiteit binnen de eigen organisatie.

Noorderlicht hanteert een bestuur-directiemodel en laat zich leiden door de richtlijnen van de Governance Code Cultuur. De instelling werkt aan een nieuw bestuurs- en directiereglement waarin de artistieke en financiële verhoudingen tussen directie en bestuur zijn geformuleerd. Omdat de huidige directeur de komende periode met pensioen gaat, gaat Noorderlicht ook op zoek naar een nieuwe directeur. De raad had hierover graag alvast een visie gelezen in het plan.